

Vescomte de Lavedà, a. 1376 (*Libre Vert* de Benac, de 1406, p. 218); a Ossau devia ser el nom d'un capità d'homes d'armes joves (*bacarar*, doncs més aviat de mala vida, cf. cat. ant. *bacallar*): «un bacarar de Antoni deu *Lacay*» (Cartulari B, de 1463, p. 313), *Lecai* NL en el terme de Viella, *Llecai* nom o malnom d'una vella família a la Vall d'Assua (Seurí, 1959). Fóra lògic que en part no tinguin sentit pejoratiu per haver passat per via post-toponímica, així potser el de 1376, podria referir-se al nom de localitat *Laquay* de la Hte. Garonne (llogaret o mansió en terme de Lescure, distr. de StGirons). Serà oportú de notar que la família de mots de l'oc. ant. *lecar* 'llepar', i *lecai* 'golafre', formava part del lèxic més usat pels nostres trobadors, no sols per aquests dos mots més divulgats, sinó encara per l'adjectiu *lec*, que Cerverí de Girona posa en rima amb el sentit de 'vil', 'golafre, cobejós', amb quatre mots en *çc* en la seva lírica 12/68.8.

54b57, 548a5, i el ball ansotà de la nota 9 (= el *Bobo* de Zaraitze): a la frase relativa a aqueix joglar que «comenzó a hacer *son de lecaya*» ha de remuntar-se també l'ús fraseològic que constatem en el *Tirant*, del qual sembla deduir-se que la frase degué tornar-se de sentit més ampli i vague, alludint conjuntament a la tocada musical i a l'arranjament i aires joglarescos de l'home: «Tirant cridà un cavaller natural del regne de Túniç, qui era stat moro y era de casa real, lo qual havia nom Sinegerus,³ *homé* molt spert --- e dix-li tot lo que tenia de dir a l'Emperador e a la Princesa, e donà-li lo segell seu --- fe e crehença; e lo dit cavaller se més en orde, a la *morisca*, en so de *lacayo*, e pres-lo un bergantí, e de nit posaren-lo en la terra ferma a una legua luny del camp dels moros qui tenien lo siti de la ciutat de Costestinode; ... no pogué scapar que no donàs en mans d'espies --- moros, emperò ell, parlant-los en lur lenguatge --- com era de lur companya, leixaren-lo passar» (cap. 414 llegit en la princeps = Riq., p. 1082; Ag. iv, 205).

548a49. La refutació de les etimologies aràbigues i orientals és definitiva i no hi cal perdre més temps. Una alternativa no tan inversemblant fóra, tenint en compte que els mercenaris i bandes anomenats (*a*)*lacayos*, enlloc no mostren tant d'arrelament i expansió com en terra basco-navarresa i ja en el S. xv, pensar que es derivi del basc b-nav. antic *alokairu* «salario, renta», que té variants *alokari* en un poble del labortà central, i *alakairu* «salario, jornal» en el labortà comú: evident manlleu del ll. LOCARIUM 'lloguer, paga', cat. *lloguer*, oc. *loguier*, al costat del qual hi ha també oc. ant. *alogar* «louer, prendre à gages»; en això podríem cercar també l'explicació del fet que el basc actual *lekaio* ultra 'mercenari' o 'criat' signifiqui «juglar, músic popular pagado».

Val a dir, tanmateix, que no hem d'oblidar que els *lakaïos* clàssics eren sovint guerrers nobles d'alt rang (com el Sancho de Bilbau de 1472 etc.), que es lliuraven al bandolerisme polític i de gran estil, no oblidar tampoc la connotació pejorativa quasi constant d'«home de mals costums», i sobretot els grossos baratges fonètics de la desaparició de la *-r-* i del canvi de

-lo- en *-la-*, inexplicables tots dos per la fonètica basca i per la del romànic. El que em sembla en definitiva més probable és que d'una banda la *a-* protètica de la variant *alacayo* (estranya al castellà, i quasi estranya al francès), i d'altra banda la *a* medial en la variant labortana *alakairu* per 'salari' siguin degudes a la contaminació recíproca que degué produir-se en els dialectes bascos entre els dos erderismes *lecai* 'golafre', 'cobejós' (ben documentat en trobadors dels Ss. xii-xiii) i *alokairu*, *-kari*, 'salari', al capdavant sovint aplicats a unes mateixes persones.

En el que es refereix a l'alta nissaga dels *lakaïos* bascos bandits, escoltem el que ens conta don Julio Caro Baroja (*Los Vascos*, p. 113): «En 1330 los de Lazcano hacían grandes robos en el valle navarro de la Borunda; tiempo después vemos que las familias fuertes de Vizcaya se dedicaban a un latrocinio más fructífero y de otro carácter: los *lakaïos* de Anucibay "pedían" a los acemileros que pasaban por su territorio de forma violenta; de un tal Diego Fernández Ospina de Ugarte, cuenta el libro de Guerra (*Oñacinos y Gamboinos: rol de los banderizos vascos, con la mención de las familias pobladoras de Bilbao en los siglos XIV y XV*, S. Seb. 1930, p. 152) ---».

DERIV.: *Lacaïesc*; *alacaïesc*.

¹ Segons Blasco de Lanuza, i segons Lup. Leon. de Argensola (*Información de los sucesos de Aragón en 1590*); cf. Agud, *El Señorío de Concas*, pp. 94 i 98, n. 2. — ² No fóra impossible que l'original hagués portat *lacay*, perquè hi ha algun rim en *-ay* en aquesta llarga sèrie en á tònica, però no és indicatiu cert, car en conjunt no són més que assonants (*danyis* i molts en *-ant*). — ³ Cf. els *afàriqa* tunisencs, de Sufétula (ací, vol. 1, 67b10 i n. 2), amb aquest NP de consonància gens semítica. Observo que encara que aquest passatge del *Tirant* correspongui a la part de Galba, és cap als capítols on s'ha reconegut clarament la manera i estil de Martorell; l'estil aquí —i les astúcies circumstanciades— no serien indignes de l'autor de l'obra autèntica.

Lacat, V. *laca*

LACERAR, pres del ll. *lacerare* 'esqueixar, estripar, destrossar', 'torturar'. □ 1.ª doc.: c. 1460, JoMartorell.

«O cavaller virtuós, quantes pregàries y offeretes he yo fetes als sancts per la salut e restauració de la vostra vida, e quantes oracions, almoynes e dejunis he fets, *lacerant* la mia persona perquè la vostra fos feta quítia de tot mal!», deia la Viuda declarant-se a l'estrenu cavaller (Ag. III, 230, § 271). Molts cregueren que aquest llatínisme resultava d'un derivat del nom del leprós Sant Llätzer, d'on nasqueren formes deformades per aquesta etimologia popular, cf. fr. *ladre* 'leprós' (< *Lazdre*) *herba de llazerosos* en Miquel Agustí (1617): «Sant Llätzer --- del seu nom los plagats e afligits porten nom de *llazerats*», Roís de Corella (*Cartoxà*, DAG.).

En el judici de tot plegat, crec que té més raó el